

Trao đổi một số nội dung trong bài "Nghiên cứu văn học PGVN: Vấn đề và suy nghĩ"

ISSN: 2734-9195 10:30 06/11/2025

Có quan điểm của Nguyễn Đình Chú nhấn mạnh vai trò VHPG trong văn học bác học, nhưng văn học viết trung đại Việt Nam hình thành bởi đa nguồn (Nho-Phật-Đạo, Hán-Nôm, cơ chế nhà nước/văn trị), không thể độc quyền “mạch chính” nếu không kèm biện luận so sánh với truyền thống Nho học.

Ngày 13/10/2025, Tạp chí NCPH đăng bài viết “**Nghiên cứu văn học Phật giáo Việt Nam: Vấn đề và suy nghĩ**”, bài viết thu hút sự quan tâm và chia sẻ rộng rãi từ độc giả.

Bạn đọc **Bảo Duy** có một số ý kiến trao đổi 10 ý xoay quanh nội dung của bài viết này:

1. Mốc du nhập “thế kỷ II-III TCN” trong nội dung bài viết có mâu thuẫn nội tại

Đoạn A viết “Phật giáo có mặt ở Việt Nam khoảng thế kỷ II, III TCN”, nhưng ngay sau đó lại xác định VHPGVN “bắt đầu từ thế kỷ II SCN với Lý hoặc luận (196–198)”. Hai mốc này chưa có sự thống nhất ngay trong nội dung của một bài viết học thuật.

Về mặt sử liệu, đa số nghiên cứu thận trọng đặt VHPGVN thành hình sớm nhất vào cuối thế kỷ II – đầu thế kỷ III SCN (Lý hoặc luận, Khương Tăng Hội), còn giả thuyết “trước Công nguyên” chỉ là giả thuyết dựa suy diễn tuyến thượng mại, chưa có tài liệu để đối chiếu và kiểm chứng?

https://vi.wikipedia.org/wiki/L%C3%BD_Ho%E1%BA%B7c_Lu%E1%BA%ADn?utm_source=

2. Gán tác quyền cho Khương Tăng Hội đối với “An ban thủ ý kinh” là chưa chính xác

An-ban thủ-ý kinh nguyên bản dịch An Thế Cao (thế kỷ II), Khương Tăng Hội có chú/diễn giải và trích dùng, chứ không phải dịch giả lần đầu. Cần tách bạch “dịch/biên tập/chú giải”.

3. Lục độ tập kinh: Cần nói rõ tư cách “biên tập/soạn”

Nhiều nguồn xác nhận Khương Tăng Hội soạn/biên tập Lục độ tập kinh (9 quyển) khi ở Kiến Nghiệp (khoảng 251), không nên viết gộp hàng loạt kinh “do Tăng Hội biên dịch” như An-ban thủ-ý, Cự tập thí dụ kinh... vốn có lịch sử dịch thuật riêng. https://nigioikhatsi.net/kinhsach-pdf/luc-do-tap-kinh-0152.pdf?utm_source=chatgpt.com

4. Đưa “Đạo Nguyên (Dōgen)” vào mục VHPGVN Lê - Nguyễn là sai phạm vi

Dōgen (Đạo Nguyên Hy Huyền, 1200-1253) là thiền sư Nhật, tác phẩm Shōbōgenzō/Chính pháp nhãn tạng thuộc Thiền tông Nhật Bản, không phải tác gia VHPGVN. Nếu dẫn để so sánh ảnh hưởng Đông Á thì phải ghi rõ “đối chiếu/tiếp nhận”, không liệt kê như tác gia Việt. https://vi.wikipedia.org/wiki/%C4%90%E1%BA%A1o_Nguy%C3%AA_n_Hi_Huy%E1%BB

5. “Kinh Kim Cương” liệt kê như tác phẩm của Trần Thái Tông là sai cách gọi

Trần Thái Tông chú/giảng/tu học trên nền Kim Cương, tác phẩm của vua là Khóa hư lục, Lục thời sám hối khoa nghi..., không thể liệt Kinh Kim Cương (kinh Phật) như tác phẩm tác giả Trần Thái Tông. Cần đổi thành “chú/giải/tu tập theo Kinh Kim Cương”. (Nguồn chuẩn về tác phẩm Lý-Trần: Thơ văn Lý-Trần). thuvienhoasen.org

6. Con số “163 tác giả thời Lý-Trần” cần chứng minh nguồn tài liệu?

Tài liệu đang trích [9] (Nguyễn Công Lý, 2003) cần đối chiếu bảng mục lục Thơ văn Lý-Trần. Nếu dùng số liệu, phải chỉ ra bảng/đề mục cụ thể. Hiện chưa có trích dẫn trực tiếp trang/bảng xác nhận “163”. https://thuvienhoasen.org/images/file/WQFNjZ1G0QgQAFUK/tho-van-ly-tran-so-01.pdf?utm_source=chatgpt.com

7. “Thập giới cô hồn quốc ngữ văn” gán chắc cho Lê Thánh Tông là tồn nghi

Học giới xem đây là văn bản còn tranh luận về tác giả/niên đại, có giả thuyết liên quan Lương Thế Vinh; cần ghi “tương truyền của Lê Thánh Tông/ còn tồn nghi”, tránh khẳng định.

https://disantongiao.vn/tu-tu-tuong-cua-le-vu-lan-den-tu-tuong-cua-le-thanh-tong-trong-thap-gioi-co-hon-quoc-ngu-van-va-nguyen-du-trong-van-te-thap-loai-chung-sinh-a46.html?utm_source=chatgpt.com

8. “VHPGVN là ngọn nguồn, mạch chính khơi nguồn văn học viết Việt Nam” - diễn ngôn cần thận trọng

Có quan điểm của Nguyễn Đình Chú nhấn mạnh vai trò VHPG trong văn học bác học, nhưng văn học viết trung đại Việt Nam hình thành bởi đa nguồn (Nho-Phật-Đạo, Hán-Nôm, cơ chế nhà nước/văn trị), không thể độc quyền “mạch chính”, nếu không kèm biện luận so sánh với truyền thống Nho học?

Vì vậy, nó chỉ là “một trong những nguồn cội quan trọng”, chưa vội kết luận là ngọn nguồn, mạch chính?

9. “12 loại thể, hàng vạn tác phẩm” - lẫn khái niệm

“12 loại thể” nhiều khả năng là Thập nhị bộ kinh (12 loại văn bản kinh điển), không phải là “thể loại” của văn học Phật giáo theo nghĩa văn học dân tộc. Cần chú thích rõ đây là phân loại kinh điển Phật giáo chứ không phải thể loại văn học Việt.

https://vi.wikipedia.org/wiki/Th%E1%BA%ADp_nh%E1%BB%8B_b%E1%BB%99_kinh?

10. Bộ “Thơ văn Lý-Trần” bị lộn thứ tự năm xuất bản trong danh mục tài liệu

Tập I-II đã in năm 1977, không phải “Tập 2 (1977), Tập 1 (1989)” như danh mục đang nêu; các bản in bổ sung/tái bản mới là câu chuyện khác. Cần chuẩn hóa trật tự niên đại trong danh mục tài liệu.

https://www.thivien.net/collections/Th%C6%A1-v%C4%83n-L%C3%BD-Tr%E1%BA%A7n-t%E1%BA%ADp-I-1977/group-ydjKWmncO8BrQYWjvbZprA#google_vignette

Tác giả: **Bảo Duy** - Thành phố Hồ Chí Minh